

7. Білан Т. Художньо-мистецькі основи педагогічної освіти / Тетяна Білан // Молодь і ринок. – 2014. – № 6 (113). – С. 57–60.

8. Макушин А.Ю. Філософські теорії про мистецтво і світогляд митців / Ю.А. Макушин // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Педагогіка. – 2010. – Том 123, випуск 110. – С. 160–168.

9. Тядля О.М. Студентський клуб як колективна форма організації культурно-дозвілєвої діяльності / О.М. Тядля // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наукові записки. – Рівне, 2013. – Випуск 19, том II. – С. 234–239.

10. Золотарева Ю.І. Соціалізація молоді в умовах глобалізації / Ю.І. Золотарева // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. – 2011. – № 7. – С. 125–128.

11. Добровольська О. Комплексність як умова ефективності естетичного виховання та самовиховання особистості / О. Добровольська // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. – К.: ВІР УАН, 2013. – Випуск 77 (№ 10). – С. 231–234.

12. Грищенко Ю. Мистецтво в розвитку художньо-естетичного світогляду особистості: ретроспективний аналіз / Юлія Грищенко // Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць. – К.: НАПН України; Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. – Випуск 9. – С. 131–139.

13. Ігнат'єва О.Л. Комплексний підхід до естетичного виховання студентської молоді на сучасному етапі / О.Л. Ігнат'єва // Проблеми сучасної педагогічної освіти: педагогіка і психологія. – 2006. – Випуск 11, частина 2. – С. 17–21.

References

1. Makushyn A.Yu. Filososf's'ki teoriyi pro mystetstvo i svitohlyad myttsiv / Yu.A. Makushyn // Naukovi pratsi Chornomors'koho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyuevo-Mohylyans'ka akademiya». Seriya: Pedahohika. – 2010. – Tom 123, vypusk 110. – S. 160–168.

2. Butenko N.V. Khudozhestvenno-esteticheskaya kul'tura kak bazovyy mekhanizm razvytyya lychnosti / Natal'ya Butenko // Pedahohicheskoe obrazovanye v Rossyy. – 2014. – № 7. – S. 138–143.

3. Shapoval L.V. Estetychne spryynnyattya diysnosti yak profesiyna yakist' vchytelya obrazotvorchoho mystetstva: do suchasnoyi postanovky problemu v umovakh hlobalizatsiyi / L.V. Shapoval // Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. Zbirnyk naukovykh prats'. – Kharkiv: KhDADM (KhKhPI), 2008. – № 9. – S. 162–165.

4. Menchetty A. OntoArt. Yn-se yskusstva / Antonyo Menchetty. – M.: BF «Ontopsykholohyya», 2010. – 286 s.

5. Bilan T. Khudozhn'o-mystets'ki osnovy pedahohichnoyi osvity / Tetyana Bilan // Molod' i rynek. – 2014. – № 6 (113). – S. 57–60.

6. Stanislavs'ka K. Do pytannya strukturnoyi orhanizatsiyi ta zmistovnoho napovnennya spetskursu «Khudozhnya kul'tura postmodernu» u vyshchii shkoli / Kateryna Stanislavs'ka // Osvita doroslykh: teoriya, dosvid, perspektyvy: zbirnyk naukovykh prats'. – Nizhyn: Vydavets' P.P. Lysenko, 2013. – Vypusk 6. – S. 141–146.

7. Bilan T. Khudozhn'o-mystets'ki osnovy pedahohichnoyi osvity / Tetyana Bilan // Molod' i rynek. – 2014. – № 6 (113). – S. 57–60.

8. Makushyn A.Yu. Filososf's'ki teoriyi pro mystetstvo i svitohlyad myttsiv / Yu.A. Makushyn // Naukovi pratsi Chornomors'koho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu «Kyuevo-Mohylyans'ka akademiya». Seriya: Pedahohika. – 2010. – Tom 123, vypusk 110. – S. 160–168.

9. Tadya O.M. Student's'ky klub yak kolektyvna forma orhanizatsiyi kul'turno-dozvillyevoyi diyal'nosti / O.M. Tadya // Ukrayins'ka kul'tura: mynule, suchasne, shlyakhy rozvytku: naukovi zapysky. – Rivne, 2013. – Vypusk 19, tom II. – С. 234–239.

10. Zolotareva Yu.Y. Sotsyalizatsyya molodezhy v uslovyyakh hlobalyzatsyy / Yu.Y. Zolotareva // Visnyk Kharkivs'koyi derzhavnoyi akademiyi dizaynu i mystetstv. Mystetstvoznavstvo. Arkhitektura. – 2011. – № 7. – S. 125–128.

11. Dobrovols'ka O. Kompleksnist' yak umova efektyvnosti estetychnoho vykhovannya ta samovykhovannya osobystosti / O. Dobrovols'ka // Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats'. – K.: VIR UAN, 2013. – Vypusk 77 (№ 10). – S. 231–234.

12. Hryshchenko Yu. Mystetstvo v rozvytku khudozhn'o-estetichnoho svitohlyadu osobystosti: retrospektyvnyy analiz / Yuliya Hryshchenko // Estetyka i etyka pedahohichnoyi diyi. Zbirnyk naukovykh prats'. – K.: NAPN Ukrayiny; Poltava: PNU imeni V.H. Korolenka, 2015. – Vypusk 9. – S. 131–139.

13. Ihnat'yeva O.L. Kompleksnyy pidkhid do estetychnoho vykhovannya student's'koyi molodi na suchasnomu etapi / O.L. Ihnat'yeva // Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity: pedahohika i psykholohiya. – 2006. – Vypusk 11, chastyna2. – S. 17–21.

Chubareva O. O., Lecturer ,National Pedagogical Dragomanov University, (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Art in the practical formation axiological palette of contemporary students

The role of art in shaping axiological palette of students in particular; the author notes that student life is not confined to pragmatic training; students - active members of all social processes - economic, political, social and cultural. Characteristically, in each of the areas where college students falls, it tries to detect activity, creativity, realize their own outlook on life, a new humanistic attitude to man. It is important for it to be human and humane, that is aesthetic and moral. The main factor behind the revival of moral and aesthetic component in the extracurricular life of students is art. As the phenomenon of spiritual culture, art brings not only need to enjoy beauty, but also the ability of creative attitude to reality. Unfortunately, attracting students to contemporary art is problematic. The total living space pragmatism does not contribute to his aesthetic. Finding and implementing effective mechanisms of formation of aesthetic culture of young people is one of the key tasks of modern educational process.

Keywords: people, culture, art, education, education.

Чубарева О. А., преподаватель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Искусство в практическом формировании аксиологической палитры современного студенчества

Исследуется роль искусства в формировании аксиологической палитры студенческой молодежи, в частности; автор отмечает, что жизнь студентов отнюдь не сводится к прагматическому обучению; студенты - активные участники всех общественных процессов - экономических, политических, социокультурных. Характерно, что в каждой из сфер, куда попадает студенческая молодежь, она пытается проявить активность, творчество, реализовать собственный взгляд на жизнь, новое гуманистическое отношение к человеку. Важно, чтобы оно было человеческим и человечным, то есть эстетическим и моральным. Основным фактором возрождения нравственно-эстетического компонента во внеучебной жизнедеятельности студенческой молодежи является искусство. Как феномен духовной культуры, искусство воспитывает не только потребность наслаждения красотой, но и способность творческого отношения к действительности. К сожалению, привлечение современного студенчества к искусству носит проблемный характер. Общая прагматизация жизненного пространства не способствует его эстетизации. Поиск и внедрение эффективных механизмов формирования эстетической культуры молодежи является одной из ключевых задач современного воспитательного процесса.

Ключевые слова: человек, культура, искусство, образование, воспитание.

* * *

УДК (101/14+378)(075.8)

Кириленко К. М., кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедру філософії, Київський національний університет культури і мистецтв (Україна, Київ), katerinasophia@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ФІЛОСОФІЇ ЯК НЕПРОФІЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Автор обґрунтовує доцільність застосування тематичного підходу до викладання курсу філософії у вищій школі, вказує на важливість дуалізму знань: раціонального та ірраціонального підходів (що відповідає синергетичній парадигмі сучасної науки і культури). Метою статті є обґрунтування предметного наповнення курсу філософії, що став результатом 20-ти річного періоду викладання філософії в Київському національному університеті культури і мистецтв та успішно апробується нині в цьому ж ВУЗі. Основою тематичного наповнення курсу філософії є комбонування філософського знання навколо пошуку наскрізних аксіологічних цінностей істини, добра та краси. Автор також окреслює власний досвід впровадження даного підходу в реальній практиці навчання шляхом впровадження в навчальний процес виконання студентами творчих завдань та підготовку інноваційних проектів.

Ключові слова: історичний та тематичний підходи до викладання філософії, людиноцентризм філософського знання, філософія як смисло-життєва проблема, знанєвий та компетентнісний підходи, творчі завдання, інноваційні проекти.

Філософія як наука є одним з обов'язкових предметів у навчальних планах вищої школи в Україні. Після дискусії, що розгорнулася навколо доцільності викладання цієї дисципліни в січні 2015 р. та роз'яснень Міністерства освіти України у листі від 11 березня 2015 р. своєї позиції (а саме: міністерство рекомендувало вищим навчальним закладам при розробці навчальних планів на 2015/2016 н. р. забезпечити викладання дисциплін, що формують компетентності з історії та культури України, української мови та філософії) обговорюваним стало питання предметного наповнення курсу та методики його викладання. Ми вже висловлювали своє бачення методики викладання філософії на сторінках педагогічних видань [4]. Пропонуємо вкотре долучитися філософам та викладачам філософії до обговорення предметного наповнення цього курсу для студентів не філософських факультетів.

Головне питання, навколо якого латентно триває дискусія, – це питання про домінування чи то історичного підходу у викладанні філософії, за якого лівовою часткою предметного наповнення курсу є історія філософії, чи тематичного підходу, за якого ключовим питанням стає ракурс компоновки палітри предметного наповнення філософії. В історії становлення філософії як науки накопичено великий матеріал як історико-філософської традиції (це і «Лекції з історії філософії» Г. Гегеля, і праці його учнів Целлера та Фішера, і «Історія філософії» та «Підручник історії філософії» Віндельбанда, і праці Н. Гартмана, і «Історія західної філософії» Б. Рассела, і «Історія філософії» Вл. Татаркевича, і праці, а також підручники, зокрема, таких українських авторів, як: В. С. Бичко, Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова, В. Ярошовець, І. Бойченко та ін.); так і тематичного підходу. При застосуванні як історичного, так і тематичного підходу, важливим є ракурс побудови предметного наповнення курсу: чи ми вибудовуємо історичний процес як поступ в певному напрямку чи до певної світоглядної позиції, чи ми моделюємо філософську проблематику навколо висвітлення нею певних проблем: людини, культури, суспільства тощо.

Якщо історичний поступ філософії як науки логічно вибудовувати у напрямку появи у ній множини сучасних шкіл (хоча мають місце і інші думки щодо цього), то тематичний ракурс її висвітлення є більш дискусійним питанням. Філософська проблематика в її сучасному розумінні мусить мати, на наш погляд, перш за все людиноцентричне спрямування, адже філософія потребує особистісної причетності, адже саме в людині постають філософські проблеми, адже саме від неї залежить доля сучасного світу. Пропагуючи людиноцентризм сучасного світу, філософія разом із тим застерігає людину від небезпек надмірного антропоцентризму, орієнтація на принципи якого і поставила під сумнів майбутнє світу та людини. Втім, історія філософії знає і інші моделі філософії: природоцентричну, космоцентричну, теоцентричну, соціоцентричну, логоцентричну, культуроцентричну.

Людиноцентричне спрямування філософії передбачає, що всі проблеми філософії висвітлюються у їх причетності до людини, що сама людина має особливе місце у світі. Це місце обумовлене не її особливим статусом та вседозволеністю в зв'язку із цим, а великою відповідальністю, яку несе на собі сучасна людина, відповідаючи не лише за себе, але і за долю всього існуючого. Допомогти людині пізнати, зрозуміти саму себе,

допомогти їй жити так, щоб це життя було відповідальним та конструктивним, покликана сучасна філософія, саме в такому ракурсі прочитується і філософська спадщина. Філософія постає тому як смисложиттєва проблема. Філософія не пропонує готових відповідей на це питання, хоча їх, безперечно, можна віднайти; філософія орієнтує на важливість, необхідність, неминучість такого індивідуального пошуку. «Питання «про сенс життя» хвилює і дражнить в глибині душі кожну людину. ... Це питання – не «теоретичне питання», не предмет дозвільної розумової гри; це питання є питанням самого життя, воно так само страшне – і, власне кажучи, ще набагато страшніше, ніж при тяжкій нужді питання про шматок хліба для заспокоєння голоду. Воістину, це є питання про хліб, який би наситив нас, і воду, яка вгамувала б нашу спрагу» [8, с. 200].

Історія викладання філософії вже в незалежній Україні мала амплітуду коливань від історичного до тематичного підходу. Нині «маятник завмер», куди він хитнеться, чи в бік повернення до історико-філософського потрактування, чи відшукає нові моделі тематичного компоновання, питання наразі відкрите.

В даній статті автор відстоює доцільність тематичного підходу у викладанні філософії, викладає власне бачення моделювання предметного наповнення курсу філософії, що став результатом 20-ти річного періоду викладання філософії в Київському національному університеті культури і мистецтв та успішно апробується нині в цьому ж ВУЗі. Автор вказує також на шляхи його втілення в реальній практиці навчання. В своїй праці ми посилаємося на наукові розробки методичних систем викладання філософії М. Ліпмана, О. Бреніф'є, Дж. Парка, П. Фрейре, на теоретичні ідеї методики «філософія для дітей» та на методику, описану Ю. Гордером у романі «Світ Софії» [3].

Стрижневою особливістю курсу філософії, на нашу думку, має бути компоновання філософського знання навколо пошуку ним наскрізних аксіологічних цінностей істини, добра та краси. Безперечно, ідея не нова. Ще Арістотель поділив філософію на теоретичну, практичну та поетичну. Але й актуальна як ніколи! Нині, коли людство знаходиться в стані перманентних гібридних воєн, коли здійснюються спроби перегляду засад християнської етики зовсім не на етичних принципах, коли знаннєве суспільство має практично не вичерпні можливості технічного та інтелектуального розвитку, як ніколи стає актуальним питання «навіщо?». Постає питання меж інтелектуальних можливостей людини та впроваджуваних нею технічних розробок, меж інтелекту та знань як таких. Питання доцільності пошуку істини. Якщо істина не самоціль, то з якою метою людина її шукає? Думки Канта про те, що ми пізнаємо світ для того, щоб зробити його кращим, щоб відкрити укорінені у ньому моральний імператив є доцільними у якості стрижневого компоненту побудови предметного наповнення курсу філософії та вкрай нагальними. І якщо зріла особистість для себе у той чи інший спосіб на ці питання відповіла (чи замкнулася від них), то для молоді вони звучать особливо нагально. Тож і відповідь потрібно запропонувати, вірніше, зорієнтувати на її самостійний пошук.

Філософія обґрунтовує та вивчає як три основоположні принципи світобудови істину, добро та красу. Яким є світ у його фундаментальній основі, що таке істина і як можна її знайти (цими проблемами переймаються онтологія,

гносеологія, логіка)? Заради чого існує світ, як проявляє себе людині захована в ньому істина, як обґрунтувати укоріненість у світі добра та необхідність подолання зла, бо світобудова є доцільною лише тоді, коли утверджує закладений у ній вищий закон, який ми для себе позначаємо як закон моралі? (Вивчення цих проблем є прерогативою етики). Що робити людині, відкривши для себе таку картину буття? Творення краси у всіх її проявах та формах є способом долучення людини до буття, є участю людини у процесі творення світового цілого. (Цими проблемами займається естетика). З такої моделі конструювання предметного наповнення курсу філософії ми маємо змогу не лише охопити самий широкий спектр її проблем, але й обґрунтувати доцільність цих проблем для людини, що вивчає даний курс.

І тут маємо диференціювати: мусимо студентам показати не сукупність філософських знань про відповіді на філософські питання, що мають особистісне забарвлення, а множину шляхів їх пошуку, що відкривається перед кожним. Філософія є насамперед особистісним пошуком відповідей на цілий ряд питань, які постають перед людиною особливо гостро у період її світоглядного становлення: хто така вона сама – людина, у якому світі вона живе і навщо, що було до неї і що буде після, як виник світ і як він влаштований, хто ним керує, чи він не керований, чи є в світі місце для Бога, чи існує вічність і таке інше? Список цих питань можна продовжувати довго, бо філософія – це завжди пошук і роздуми. Немає меж філософського пізнання, немає готових, універсальних рецептів і відповідей. Є власний пошук і шлях. До необхідності такого пошуку людина неминуче приходиться у своєму розвитку та самопізнанні. Зустріч з філософією як із сукупністю таких особистісних пошуків різними людьми в різні епохи – неминучий етап становлення людини. Філософувати – означає думати, шукати, пізнавати, погоджуватися з думками інших чи спростовувати їх.

Філософські роздуми спрямовані на розв'язання особистісних проблем, чи тих, які постають у особистісному забарвленні. Тому кожен, якщо звісно він не тікає від цього, має свої пояснення та відповіді. Нині широко пропагується думка про те, що філософом можна вважати кожного, хто має свої філософські думки та виклав їх у тому чи іншому вигляді (для сучасника прийнятною є не лише наукова форма, але і культурно-мистецька). Але раціональний спосіб існування цих знань поряд з їх часто позараціональним змістом та неакадемічною формою ніким не заперечується. Тож філософувати і бути філософом не одне і теж. Філософ – це той, хто результати свого філософування виклав у той чи інший системний спосіб. Тут нам у нагоді стають знання, які отримуємо на шляху власного, у тому числі інтелектуального пошуку серед множини думок, теорій, систем, у яких протягом багатовікової історії люди втілювали свої філософські пошуки, це й дає можливість їх узагальнити, класифікувати, виділити в них наскрізне та типове, визначитися щодо них. Саме так постає філософія як наука. Бо наука – це спосіб побудови знань. Вивчаючи науку, мусимо орієнтуватися на її раціональну природу, втім, не можемо при цьому ігнорувати її предмет, він може бути і позараціональним.

На дуалізмі знаннєвої та особистісної (чи, як прийнято позначати, компетентнісної) компоненти філософії, на

дуалізмі раціонального та ірраціонального підходів (що, власне, відповідає синергетичній парадигмі сучасної науки і культури, бо світ у його потрактування сучасною наукою є не лінійним) і слід вибудовувати логіку навчального курсу «Філософія», множину його «сюжетних ліній».

Одна «сюжетна лінія» – це філософія як наука, що має свої поняття, категорії, методи, закони тощо (необхідні складові кожної науки), що прагне до побудови знань у науковому форматі, в логіко-категоріальній формі, що має свою структуру (онтологія, гносеологія, логіка, етика, естетика, філософія культури, філософія науки, соціальна філософія і ін.). Інша «сюжетна лінія» – це особистісні пошуки молодого людини, що здобуває у ВУЗі професію та шукає в період свого навчання та активного особистісного становлення свій шлях у житті.

Логіка розвитку першої сюжетної лінії. Безперечно, оскільки мова йде про навчальну дисципліну, маємо визначитися з критеріями оцінки результатів вивчення базових знань, передбачених її навчальним планом та оцінити студента на предмет якості такого вивчення та результативності роботи в процесі цього вивчення. Логіка розвитку другої сюжетної лінії – пробудити в молодій людини спрагу до знань та їх перманентного пошуку, зорієнтувати цей пошук на постійну морально-етичну експертизу знань. І якщо розгортання першої «сюжетної лінії» завжди на поверхні, то друга, хоч і не така помітна, є значно важливішою та відповідальнішою. Та й більш притаманною філософії як «любові до мудрості». Софійний підхід до філософії започаткований Сократом. Логіко-теоретичний підхід, найбільш системно в античний період зреалізований Арістотелем, вершини свого розвитку досяг у німецькій класичній філософії, яка проголосила: для того, щоб стати наукою, філософія повинна стати системою, бо система є спосіб існування знань. Вже суто «позитивістський підхід» до філософування був започаткований Огюстом Контом, закріпився в позитивізмі і через неопозитивізм та постпозитивізм міцно увійшов у нашу свідомість разом із відповідними конотативними забарвленнями саєнтизму та метафізики. Увійшов так міцно, що філософію ми почали сприймати як науку суто раціональну, а її викладання як виключно схоластичний процес. Додадо тут своїх аргументів і розуміння того, що філософія як світоглядна форма є раціональною конструкцією, логічним розмірковуванням, вона прагне осягнути розумом все, навіть позараціональне. Втім, на відмінностях філософії та науки, на особливостях філософії як науки ми в процесі викладання філософії закономірно звертаємо увагу.

Серед особливостей філософії як науки, на яких також позначається специфіка сучасного посткласичного мислення, слід відмітити наступні. (Вони, до речі, засвідчують як приналежність філософії до гуманітарних, а не природничих наук, так і демонструють її несхожість на інші гуманітарні дисципліни). Філософія проголошує принципову недосяжність свого предмету, принципову неможливість здобуття істини, до якої можна лише прагнути, яку можна лише шукати. Важливу роль у філософії відіграє суб'єктивний фактор, тут вкрай важливо, хто саме сформулював те чи інше твердження, на філософську думку впливає внутрішній світ автора. Крім того, філософія залежить не лише від автора, але й від «слухача», бо філософська думка не може бути сліпо відтворена, щоб лишатися філософською, вона

може бути тільки народжена вкотре знову. Філософію цікавить людина та світ не в природничому, а в духовно-моральному аспекті, в той час, як для більшості наук домінуючим є природничий чинник. Філософія не знає кумулятивного розвитку, філософська думка не старіє у часі і «не знімається», не заперечується новою. Гетерогенність є нормою існування філософії. Тут немає правильних чи неправильних теорій, різні філософські системи співіснують як в історичній площині, так і в одній часовій епосі. Не лише людству, а й одній людині властива зміна, перегляд, поглиблення своїх поглядів, оскільки немає і не може бути меж філософського пізнання. Філософія хоч і має академічну форму існування, але не зводиться до неї і не вичерпується нею. Часто філософи заперечують логіко-понятійну форму думки як вичерпну у пізнанні світу, звертаються натомість до релігії та мистецтва. Системності як способу пізнання та існування у філософії часто протиставляється асистемність. Границі філософського тексту нині не є вузько академічними, філософський текст може існувати і як літературний твір, і як театральна постановка, і як перформанс тощо. Говорять про діалогову форму існування філософії, за якої вона є широким полем діалогу сучасників між собою та водночас із попередниками. Філософія визнає за людиною право на індивідуальність та неповторність, пропагує цінність кожного «Я». А оскільки світ складається із багатьох таких індивідів, то існують вони у формі «Я–Ти» взаємодії, як назвав це М. Бубер, у формі взаємодоповнення та взаємозбагачення. Людина може зреалізувати себе лише у полі цієї взаємодії. Таке комунікативне бачення світу своїм наслідком має утвердження діалогу як найбільш прийнятної форми існування. Діалог передбачає рівноправні стосунки його учасників, їх засадничу відмову від домінування своєї думки, від будь-якої ієрархічності мислення, від будь-яких проявів тоталітаризму, від нав'язування іншому будь-чого. Своєю метою діалог має сам процес комунікації, а не її результат; він самодостатній. Вихідною засадою діалогу є подолання самотності, збагачення себе від думки та наявності іншого, створення такого середовища довіри, комфорту, який сприяє актуалізації можливостей кожного з його учасників. Поле реалізації діалогу є дуже широким. Він будується як синхронічно (в горизонтальній площині), пропонуючи сучасникам найбільш прийнятну для самореалізації та порозуміння модель стосунків, так і діахронічно (у вертикальній площині), стверджуючи, що лише такий характер відношення до доробку інших епох є продуктивним, лише він гарантує можливість їх почути і чомусь у них навчитися. «Діалогове існування набуває навіть в крайній самотності глибоке передчуття взаємності, що надає цьому існуванню сили; монологічне – навіть у найнижньому спілкуванні не виходить за межі своєї самоті» [2, с. 109]. Побудова діалогової моделі сучасного світу розглядається нині як запорука розв'язання комплексу глобальних проблем, які поставили сучасну людину та світ на межі існування.

Слід зазначити, що особистісна форма існування філософії не робить філософію особистісним надбанням. Адже вона долучає індивіда до загальнолюдських цінностей, орієнтує на вічність та позачасовість, і, як наслідок, до подолання своєї окремішності та відірваності від світу. Людиноцентричне прочитання філософії не заперечує її науковий статус. Адже філософія є способом раціональ-

ного пояснення світу, вона прагне побудови знань в теоретичній формі, логічного доведення своїх тверджень.

На дуалізмі наукового та особистісного ракурсу бачення філософії, на дуалізмі знаннєвого та компетентнісного підходів і мусимо вибудовувати логіку її викладання, а також відбір предметного наповнення навчального матеріалу. На нашу думку, шляхом до практичної реалізації цих положень є впровадження в навчальний процес виконання творчих завдань та підготовку інноваційних проектів.

Це є запорука створення інноваційного освітнього простору ВНЗ. Творчі завдання мають на меті стимулювати у студента такий ракурс вивчення науково-теоретичного знання, який передбачає його особисте засвоєння та опрацювання, який передбачає також продукування власних ідей, що має стати закономірним наслідком вище зазначеного. У рамках вивчення курсу філософії на другому курсі підготовки бакалаврів студентам КНУКІМ автор пропонує до виконання наступні творчі завдання: 1) зобразити саму філософську букву української абетки та написати невеличке есе, що пояснює свій вибір; 2) намалювати колір істини та пояснити свій вибір. Попередньо студентам пояснюється, що есе – це невеликий за обсягом прозовий твір, який висловлює власні думки та враження автора, не претендує на вичерпне розкриття теми та має довільно обрану автором композицію, даються рекомендації, як писати есе.

Враження студентів від виконання робіт містяться у відгуках студентів, опублікованих на сайті університету (режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novunu/eksklyuzivnyi-pidruchnik-yevropeyskogo-zrazka/>). Роботи студентів представлені на постійно діючій та регулярно оновлювальній виставці творчих робіт студентів, що розташована на 9-му поверсі головного корпусу КНУКІМ (<http://knukim.edu.ua/zagalnouniversitetski-kafedri/kafedra-sotsialno-gumanitarnih-distiplin/>). За матеріалами творчих робіт студентів готується до друку видання «Філософська абетка: арт-формат», у якому будуть опубліковані малюнки (левова частку серед них займають роботи студентів-графіків, що є також успішним прикладом реалізації міжпредметних зв'язків при викладанні дисциплін у ВНЗ), студентські есе, яка буде також проілюстрована малюнками «Української абетки» відомого українського графіка Г. Нарбути. Свої роботи студенти регулярно репрезентують на лекційних заняттях на флешмобах, що проводить викладач. Тема флешмобу – «Моя філософська буква». Флешмоб (від англ. flash mob – «спалахуючий натовп») – це заздалегідь спланована акція, у якій велика кількість людей швидко збирається у наперед визначеному місці, протягом нетривалого часу виконує попередньо узгоджені дії, і потім швидко розходиться. Звичайно, флешмоби як частина новітніх методів навчання не є буквальним відтворенням флешмобів як явищ суспільно-політичного та культурно-мистецького спрямування. Втім, елемент швидкої мобілізації за наперед встановленими домовленостями задля реалізації певної мети, швидке переключення на традиційний вид діяльності та спосіб спілкування, що є ключовою рисою даної дії, може бути запропоноване як досить продуктивний метод навчання, що зустрічає неприхований інтерес та підтримку з боку студентів («бути флеш-моберами»). Флешмоб, присвячений філософським роздумам студентів над сенсом букви та можливістю

наповнення її змісту власними думками, відбувається регулярно протягом лекційних занять по мірі готовності студентів на початку чи наприкінці заняття. Студенти демонструють власні творчі проекти (виконані різними техніками – від колажу до аплікації, від акварелі до графіки) та озвучують написані есе, серед яких були також поетичні твори, що, в свою чергу, засвідчує високий творчий потенціал студентської аудиторії, а також готовність з їх боку до творчого інноваційного навчання. Проведення флешмобу на тему: «Колір істини» на лекційному занятті, присвяченому висвітленню теми «Гносеологічна проблематика філософії», продемонструвало не лише широкий асоціативний ряд студентів, але й зрезонувало з запропонованим викладачем матеріалом, підібраним як з галузі філософії (теорія пізнання), так і з області культурології та мистецтвознавства (філософія кольору, картини імпресіоністів, підібрані у блакитній кольоровій гамі, яка, на думку більшості дослідників, асоціюється з істиною та мудрістю) [5].

Окремим напрямом організації інноваційної роботи студентів є залучення студентів до підготовки інноваційних проектів. Інноваційний проект – це система взаємопов'язаних цілей та засобів їх досягнення. Його метою є забезпечення ефективного вирішення конкретної науково-технічної чи технологічної проблеми. Про успішне виконання студентами інноваційних проектів в рамках вивчення іншого навчального курсу «Культура і наука», який автор розробив та успішно впровадив в освітній простір КНУКІМ, можна ознайомитись за посиланням (<http://knukim.edu.ua/novunu/konkurs-innovatsiynih-proektiv/>); вказані в публікації, а також інші інноваційні проекти студентів, розміщені для ознайомлення на інтернет-сторінці кафедри філософії КНУКІМ.

Думки, що висловлені нами в даній статті, співзвучні позиціям інших авторів. Так, Є. Смотрицький зазначає: «Гуманітарна освіта має бути звернена саме до людської душі, яку позитивна наука не визнає. Гуманітарна освіта повинна бути культуроцентрична, а не сайєнтиська» [6]. Дослідниця Н. Адаменко пише: «Система освіти в Україні потребує деякого перезавантаження, орієнтації на діалогічність навчання та викладання в своїй основі» [1]. Це засвідчує формування в освітньому просторі України якісно інших підходів до викладання філософії як предметно-наукового, так і методичного характеру, що й має стати предметом подальшого обговорення та наукового вивчення.

Список використаних джерел

1. Адаменко Н. Світові практики методики викладання філософії: історія та сучасний стан // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. Вип.28 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; [редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]]. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – С.5–11.
2. Бубер М. Диалог. – Два образи віри. – М.: Республика, 1995. – 464 с.
3. Гордер Ю. Світ Софії. Роман про історію філософії. – Львів: Літопис, 2007. – 575 с.
4. Кириленко К. Інноваційне спрямування сучасних методик викладання філософії у ВНЗ // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред.: М. Т. Мартинюк]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. – В. 2, Ч.2. – С.183–192.
5. Кириленко К. Філософія: наука і культура. Мультимедійний навчальний посібник. – К., 2014. – 216 с.
6. Смотрицький Є. Концепція курсу «Філософія для дітей» [Електронний ресурс] / Євген Смотрицький. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/1965/>.

7. Філософія: підручник / Л. В. Губерський [та ін.]; ред. Л. В. Губерський; худож. О. Д. Кононченко. – Харків: Фоліо, 2013. – 510 с.

8. Франк С. Л. Смысл жизни // Духовные основы общества. – М., 1992. – 300 с.

References

1. Adamenko N. Svitovi praktyky metodyky vykladannia filosofii: istoriia ta suchasnyi stan // Visnyk instytutu rozvytku dytyny. Serii: Filosofii. Pedagogika. Psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. Vyp.28 / Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova; [redkol. V. P. Andruschenko [ta in.]]. – K.: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2013. – S.5–11.
2. Buber M. Dialoh. – Dva obrazny viry. – M.: Respublika, 1995. – 464 s.
3. Gorder Yu. Svit Sofii. Roman pro istoriiu filosofii. – Lviv: Litopys, 2007. – 575 s.
4. Kyrylenko K. Innovatsiine spriamuvannia suchasnykh metodyk vykladannia filosofii u VNZ // Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny / [hol. red.: M. T. Martyniuk]. – Uman: FOP Zhovtyi O. O., 2015. – V. 2, Ch.2. – S.183–192.
5. Kyrylenko K. Filosofii: nauka i kultura. Multydystyplinaryny navchalnyi posibnyk. – K., 2014. – 216 s.
6. Smotrytskyi Ye. Kontseptsii kursu «Filosofiiia dlia ditei» [Elektronnyi resurs] / Yevhen Smotrytskyi. – Rezhym dostupu: <http://osvita.ua/school/theory/1965/>.
7. Filosofii: pidruchnyk / L. V. Huberskyi [ta in.]; red. L. V. Huberskyi; khudozh. O. D. Kononuchenko. – Kharkiv: Folio, 2013. – 510 s.
8. Frank S. L. Smysl zhizni // Dukhovnyye osnovy obshchestva. – M., 1992. – 300 s.

Kyrylenko K. M., PhD, associate professor, the Head of the Department of Philosophy of Kyiv National University of Culture and Arts (Ukraine, Kyiv), katerinasophia@ukr.net

Conceptual principles of teaching philosophy as a non-core discipline in the high school

In the article the author substantiates expediency of application of the methodological approach to the teaching of philosophy in high school, points at the importance of dualism of knowledge and personal (or competence) component of philosophy, at the dualism of rational and irrational approaches (which actually corresponds to the synergistic paradigm of modern science and culture). Goal of this article is the justification for the objective filling of the philosophy course, which has become the result of a 20-year period of teaching philosophy at Kyiv National University of Culture and Arts and is successfully taught now in the same university. The basis of the thematic content of the philosophy course is the combination of philosophical knowledge around the search of axiological values of truth, goodness and beauty. The author also describes his own experience in implementing of this approach in the real practice of teaching by the introduction into the educational process the realization of creative tasks and preparation of innovative projects.

Keywords: historical and thematic approaches to teaching philosophy, humanocentrism of philosophical knowledge, philosophy as a problem of life purpose and competence approach, creative tasks, innovative projects.

Кириленко Е. М., кандидат философских наук, доцент, заведующая кафедрой философии, Киевский национальный университет культуры и искусств (Украина, Киев), katerinasophia@ukr.net

Концептуальные основания преподавания философии как непрофильной дисциплины в высшем учебном заведении

Автор обосновывает целесообразность применения тематического подхода к преподаванию курса философии в высшей школе, указывает на важность дуализма знаниевого и личностного (или компетентностного) компонента в его преподавании, на дуализм рационального и иррационального подходов (что соответствует синергетической парадигме современной науки и культуры). Целью статьи является обоснование предметного наполнения курса философии, который стал результатом 20-летнего периода преподавания философии в Киевском национальном университете культуры и искусств и успешно апробируется сейчас в этом же ВУЗе. Основой тематического наполнения курса философии является комбинация философского знания вокруг поиска сквозных аксиологических ценностей истины, добра и красоты. Автор также описывает собственный опыт внедрения данного подхода в реальной практике обучения путем внедрения в учебный процесс выполнения студентами творческих заданий и подготовку инновационных проектов.

Ключевые слова: исторический и тематический подходы к преподаванию философии, человекоцентризм философского знания, философия как смысло-жизненная проблема, знаниевый и компетентностный подходы, творческие задания, инновационные проекты.

* * *